

Dzīves izmaksas indeksa aprēķināšanas metodes revīzija.

1. Dzīves izmaksas indeksa raksturojums un aprēķināšanas pamatprincipi vispār.

Dzīves izmaksas indekskaitļu izdevums ir rādīt pārmaiņas patērētāju masu vidējo dzīves izmaksu līmeni. Turpretim atsevišķo patērētāju grupu dzīves izmaksu pārmaiņu noteikšanai būtu aprēķinami speciāli indekskaitļi, ņemot vērā dzīves apstākļu (kas ietver patēriņu) dažādību atsevišķās iedzīvotāju grupās un ievērojot apgabalu saimnieciskās īpatnības (piem., atsevišķi indeksi rūpniecības un lauksaimniecības rajonam).

Vidējā dzīves izmaksas indeksa aprēķināšanā visbiežāk iziet no vidēji turīgi strādnieku mājturības patēriņa apstākļiem, kas konstatēti pēc ģimeņu budžetu datiem. Šāda nostāja izskaidrojama ar to, ka strādnieku patēriņš stāv tuvāk plašāko masu patēriņam. Bez tam strādnieku izdevumi dažādo dzīves vajadzību apmierināšanai ir stabilāki, mazāk svārstīgi nekā citu iedzīvotāju grupu, piem., ierēdņu un brīvo profesiju darbinieku izdevumi. Ja bez vidējā strādnieku dzīves izmaksas indeksa aprēķina arī indeksus atsevišķām patērētāju grupām, priekšroka dodama patērētāju šķirojumam pēc ienākuma lieluma, bet ne ardiem vai profesijām. Ģimeņu budžetu rezultāti rāda, ka pie vienādiem ienākumiem patēriņa struktūra ierēdņu-kalpotāju mājturības daudz neatšķiras no strādnieku strādnieku mājturībā.

Vai dzīves izmaksas indeksam jāatspoguļo pārmaiņas tikai cenās, vai arī iztikas izmaksās vispār? Pēdējā gadījumā indeksu izteiktu ne tikai cenu maiņu, bet arī pārmaiņas faktiskās iztikas izmaksās, piemēram, paaugstinoties vai pazeminoties tautas labklājības līmenim vai mainīties patēriņa apmēri, kas savukārt ietekmē kopizmaksas angstumu. Šai jautājumā vairums statistiķu ieteic dzīves izmaksas indekskaitļus aprēķināt kā dzīves izmaksas „cenu indekskaitļus“.

Šādu nostāju izsauca galvenā kārtā divi apsvērumi:

1) Ir neiespējami praktiski noteikt katrreizējā patēriņa apmērus (daudzumus); ja arī to mēģinātu darīt, patēriņa daudzumi vairāk vai mazāk dibinātos uz tīri subjektīviem vērtējumiem.

2) Faktisko dzīves izmaksu indeksu principā ietver kā pārmaiņas, kuras izsauca cenu kustība, tā arī pārmaiņas patēriņā.

Pēc šī indeksa turpretim nav iespējams iegūt ieskatu par to, kāda nozīme dzīves izmaksu pārmaiņās bijusi tieši cenām kā elastīgākam šo pārmaiņu faktoram.

Dzīves izmaksas indekskaitļu aprēķināšanai izvēlas zināmu daudzumu dzīves vajadzībām lietoto preču un izmantoto apkalpojumu, t. i. sastāda t. s. patēriņa shēmu. Patēriņa shēma jāietver tādi komponenti, kas vistuvāk raksturo arī pārējo, shēma neuzņemto, preču un pakalpojumu cenu kustību. Komponentu skaitu

savukārt ņem pietiekoši lielu, lai mazinātu cenu ievārkānā radušos varbūtēju kļūdu ietekmi. Pēc dažu autoru domām dzīves izmaksas līmeni vislabāk raksturo shēma, kur komponentu skaitā ietilpst visas svarīgākās preces un pakalpojumi, bet patēriņa daudzumi noteikti tādi, lai pēc šiem daudzumiem un vidējām cenām aprēķinātā kopizmaksa tuvotos faktiskām izmaksām, kas konstatētas ģimeņu budžetu novērtējumos.

Izvēloties komponentus indeksa aprēķināšanas shēmā, zināmas grūtības rada tās preces, kurām sezonas raksturs, vai kuru patēriņš stipri atkarīgs no laika apstākļiem, piem. — dārzāji, augļi, svaigas zivis u. c. Šajā sakarībā rodas jautājums, vai indeksi gada atsevišķiem mēnešiem aprēķinami pēc nemainīgas vai mainīgas daudzumu shēmas.

Uzskatam, ka indeksu aprēķināšanā ņemama mainīga, t. i. katram mēnesim īpaša patēriņa shēma, runā par labu tas apstāklis, ka šādā veidā it kā varētu ietvert arī sezonas preču cenu nozīmi, un tā šķietami pilnīgāk tuvotos faktiskām izmaksām.

No otras puses turpretim mainīgai shēmai ir dažas neērtības: 1) Patēriņa shēma atsevišķam mēnesim noteikta pēc kāda viena gada ģimeņu budžetu datiem. Sekojošos gadus sezonas preču patēriņš var variēt atkarībā no ikgadīgās šo sezonas preču ražas, līdz ar ko šāda patēriņa shēma daudz ātrāk novirzas no patiesības nekā shēma, kurā ņemtas parastās ikdienā lietotās preces.

Izdarot indeksa aprēķināšanu pēc mainīgas shēmas, indekss dažreiz nespēj attēlot arī faktisko izmaksu līmeni. Tā, piemēram, ja tagadējā momentā, sakarā ar vājām augļu, ogu vai citu sezonas preču ražām, to cena cēlusies, faktiskais patēriņš stipri samazinājies. Indeksa aprēķinā turpretim attiecīgās sezonas preces ietver ar agrāko patēriņa daudzumu un tagadējo augsto cenu. Tādā kārtā tiek parādītas augstākas dzīves izmaksas nekā tās ir īstenībā.

2) Mainīgā patēriņa shēma arī pie pūslīdz stabila sezonas preču piedāvājuma un stabilām cenām nespēj attēlot faktiskās izmaksas gada atsevišķos mēnešos. Faktisko izmaksu augstums atkarīgs ne tikai no attiecīgā mēnesim iegādājamo preču daudzuma, bet arī no citiem apstākļiem, piem., katrreizējā ienākuma augstuma: līdztekus ienākuma pieaugumam palielinās arī faktiskās izmaksas. To apstiprina ģimeņu budžetu pētījumu rezultāti.

3) Izmaksas indekss, kas aprēķināts bazējoties uz mainīgo patēriņa shēmu, nedod iespēju salīdzināt pārmaiņas cenu kustībā divos blakus stāvošos mēnešos. Tāpat šo indeksu grūti lietot reālalgas aprēķināšanai pa mēnešiem.

Šo apsvērumu dēļ, vairums statistiķu izšķiras par nemainīgo, t. i. visiem mēnešiem vienādu patēriņa shēmu, kamēr indeksu pēc mainīgās shēmas līdz šim aprēķina tikai pāris valstīs.

Komponentu skaits, kādu ņem patē-

riņa schemā dažādu valstu indeksu aprēķinos, stipri dažāds, to rāda piemēri:

	Komponentu skaits atsevišķās grupās						Kopā
	Grupu skaits ¹⁾	Pārtika	Dzīvoklis	Apkurin., apgaismo.	Apģērbs	Pārējie	
Latvija (agr. 1930. g. ser. strādņ. Rīgā)	9	85	1	3	39	83	211
Igaunija	9	51	1	6	9		
Lietuva	5	15	1	3	5	2	26
Somija	6 ³⁾	47	1	9	13		
Sveice	4	27	1	8	30	—	66
Vācija (1925—1934. g.)	5	29	1	4	15	18	67
(kopš 1934. g.)	..	37	1	4	31	43 ³⁾	116
Zviedrija	6 ⁴⁾	36	1	9	16	32	

Komponentus izvēloties nākas izšķirties arī par izvēlēto komponentu-preču kvalitāti, ņemot tādas šķirnes un kvalitātes preces, kuras visvairāk patērē iedzīvotāju grupas, kam indeksu aprēķina. Ja kādas no sarakstā uzņemtām precēm resp. preču šķirnēm vēlāk tirgū trūkst, tās atvieto ar citām, kuras patērē trūkstošo vietā. Zinamas grūtības sagādā komponentu sastādīšana apģērbu grupā, jo apģērbu veids un kvalitāte bieži mainas („modes preces“).

Par laika bāzi principā ņem gadu, kas raksturīgs ar normaliem saimnieciskiem apstākļiem un stabilām cenām. Vairums valstu par laika bāzi atstājušas 1913. g., 1914. g. vai arī kādu šo gadu atsevišķu mēnesi. Tas tomēr uzskatams par trūkumu, jo šādas bāzes gads atrodas tālu no tekošā momenta un faktiskie patēriņa apstākļi var stipri atšķirties no apstākļiem bāzes gadā.

Dzīves izmaksas indeksu aprēķināšanā jāizšķir grupu indeksu un kopindeksa aprēķināšana. Dažās valstīs kā grupu, tā arī kopindeksu aprēķina pēc vienādām formulām, visbiežāk t. s. agregatīvās metodes. Citur turpinot pēc agregatīvā paņēmiena aprēķina vienīgi grupu indeksus, kamēr kopindeksu ņem kā atsevišķo grupu indeksu svērtu aritmetisko vai svērtu ģeometrisku. Sastopami arī dzīves izmaksas indeksu, kas viscauri aprēķināti pēc svērtā aritmetiskā paņēmiena.

Aprēķinot indeksus pēc agregatīvās formulas, atsevišķo komponentu svars izteicas ar fiziskiem patēriņa daudzumiem (patēriņa koeficientiem).

Lietojot citas indeksa aprēķināšanas formulas (svērtu aritmetisko, svērtu ģeometrisku) komponentu vai komponentu grupu svarus izteic relatīvos skaitļos (procentos). Svarus noteic pēc ģimeņu budžetu datiem.

Pēc cik ilga laika komponentu svāri grozāmi? Šo jautājumu izšķir atkarībā no tā, cik ilgi aprēķiniem par pamatu ņemtie komponenti un to daudzumi saskanēs ar reāliem patēriņa apstākļiem. Parastos apstākļos svaru revīziju indeksu aprēķināšanas schemā izdara ik pa desmit gadiem.

Svari dažādo valstu dzīves izmaksas indeksu aprēķināšanas schemās diezgan redzami atšķiras. Tā atsevišķo izmaksas grupu svāri bija:

Valstis	Bāzes gads	Atsevišķu grupu izdevumi %/o pret izd. kopsumu				
		Pārtika	Dzīvoklis	Apkurin., apgaism.	Apģērbs	Dažādi izdevumi
Latvija (agr. 1930. g. ser.)						
strādņ. Rīgā	1930	40,0	9,0	4,0	19,0	28,0
Igaunija	1913 un 1927/31	58,5	7,5	5,8	15,7	12,5
Somija	1914	55,0	11,8	4,1	11,0	17,5
	1935	44,7	14,0	3,0	11,9	25,5
Norveģija	1913—14	47,9	15,7	5,2	12,7	18,5
Sveice	1914	57,0	21,0	7,0	15,0	—
Vācija (kopš 1934. g.)	1913/14 un 1928/30	53,8	16,0	5,5	11,8	12,3
Zviedrija	1913—14	42,8	15,0	4,1	11,85	26,25
	1935	34,7	14,8	3,3	13,9	33,3

Daži vārdi atzīmējami arī par lokālā un vispārējā dzīves izmaksas indeksa aprēķināšanu.

Lokālos indeksus aprēķina:

- 1) pēc vienas vispārējas shēmas un cenām katrā atsevišķā vietā,
- 2) pēc īpašas shēmas katrai vietai un cenām attiecīgā vietā.

Vispārējā (valsts caurmēra) indeksa aprēķināšanā dominē trīs veidi:

- 1) aprēķina atsevišķus lokālos indeksus un tos sver ar iedzīvotāju skaitu attiecīgās vietās,
- 2) vispārējo indeksu aprēķināšana pēc kopējās shēmas un caurmēra cenas valstī un
- 3) par vispārējo indeksu pieņem galveno (svarīgāko) lokālo indeksu, piem., par dzīves izmaksu Latvijā spriež pēc dzīves izmaksas indeksa Rīgā.

Grozot agrāko indeksu aprēķināšanas metodi, jāizšķiras arī par to, vai turpināma agrākā indeksu serija, vai arī uzskatāma pilnīgi jauna serija.

Turpinot agrāko seriju, jaunaprēķinātās indeksa rindas pārveido šādi:

Agrākā serija	Jaunā serija	Pārveidotā serija
a		a
b		b
c		c
	d	m · c
	m	m · d
	n	n · c
		d

Pārveidoto indeksu seriju, kas uzskatāma kā agrākās serijas turpinājums, visbiežāk lieto tad, ja jaunās indeksu aprēķināšanas principi paliek tādi paši kā agrākos aprēķinos, t. i. kad pārkārtojumi skar vienīgi komponentu svarus un eventuālo sastāvu.

1) Indeksa aprēķinā ņemtos komponentus visbiežāk sadala 5 grupās: pārtika, apģērbi, dzīvokļa īre, apkurināšana un apgaismošana, pārējie.
 2) Mēbeles, tīrība-higiēna, izglītība, izklaidēšanās, satiksmes.
 3) Sestā grupa nodokļi. Pārējie sadalās 9 apakšgrupās: tabaka, mājsaimniecības iekārta (mēbeles; pakļāji un gultas drēbes; galds un gultas veļa, virtuves piederumi), aptiršanās līdzekļi; veselības kopšana un ārstēšana; apdrošināšanas premijas; izpriece; izglītība; ceļojumi; procenti.
 4) Sestā grupa nodokļi. Pārējos ietilpst: inventars, tīrīšanas līdzekļi un veļas mazgāšana, veselības kopšana, garīgās vajadzības, biedru naudas, izpriece, ceļojumi, procenti, pasta-telef. izdevumi, būvniecība u. c.

344 345

Ja turpretim indeksa aprēķināšanas metodi maina pašos pamatos, uzsākama jauna indeksu serija; bet līdztekus tai zinamu laiku aprēķināmi arī agrākās serijas indeksi.

2. Revidētā (1940. g.) dzīves izmaksas indeksu aprēķināšanas metode.

Līdz šim pastāvošā (1930. g.) dzīves izmaksas indeksa aprēķināšanas metode Latvijā izstrādāta izmantojot datus, ko sniedza 1926/27. gada ģimeņu budžetu novērojumi.

Tagad, kad par algoto darbinieku mājturībām sakopoti 1936/37. gada ģimeņu budžetu materiāli, indeksu aprēķināšanas pamatos ņemti šie jaunākie tagadējam dzīves līmenim vairāk atbilstošie dati.

Bez tam revidēt dzīves izmaksas indeksa aprēķināšanas metodi spieda daži pārpratumi, kas radās līdzšinējo indeksu lietotājiem. Šos indeksus aprēķināja pēc mainīgas — katram mēnesim savas — patēriņa shēmas. Tas traucēja dzīves iztikas līdzekļu un pakalpojumu cenu kustības salīdzināšanu blakus stāvošos mēnešos.

Ar revidēto dzīves izmaksas indeksa metodi, kas balstas uz nemainīgu — visiem mēnešiem vienādu — patēriņu shēmu, šis neērtības novērstas.

a) **Dzīves izmaksas indeksa pamats.** Revidētā dzīves izmaksas indeksa aprēķināšanas metode izstrādāta bazējoties uz pilsētas fiziska darba strādnieku ģimeņu mājturību (nēieskaitot vieniniekus) izdevumiem un patēriņu pēc 1936/37. gada ģimeņu budžetu datiem.

Caurmērā vienā šādā mājturībā bijušas 4 personas vai — lielumu izteicot patērētāju vienībās — 2,6 patērētāja vienības.

Ģimenes vidējie ienākumi bijuši 1812 latu gadā jeb 151 ls mēnesī; no tiem:

galvenā peļņtāja alga	1382 ls g. jeb 115 ls mēn.
pārējo ģim. locekļu blakus peļņa	216 " " " 18 " "
ienākumi no ģim. dārza, mājpūt-niem u. tml.	94 " " " 8 " "
pārējie ienākumi	120 " " " 10 " "

Šīs ģimenes mājturības izdevumi 1936/37. g. šādi:

	Gadā Ls	Mēnesī Ls
Pārtika	712,—	59,50
Dzīvokļa īre	209,—	17,50
Apkurināšana-apgaismošana	87,—	7,—
Apģērbs	221,—	18,50
Pārējie izdevumi	561,—	46,50
	<hr/> 1 790,—	<hr/> 149,—

b) **Komponenti un to svars indeksa aprēķināšanas shēmā.** Revidētā dzīves izmaksas indeksa metodē komponentu izvēlē ievēroti šādi nosacījumi:

a) Ņemti komponenti, kas uzskatāmi par svarīgākiem dzīves iztikas izmaksās un

kas reizē var pārstāvēt arī citas sīkākas, shēmā neuzņemtas, vajadzības.

b) Komponentu skaits ņemts pietiekoši plašs, lai tādā kārtā kopējās izmaksās izlīdzinātu svārstības, ko ienestu tikai dažu preču cenu maiņas.

c) Ņemti komponenti, par kuriem tekošā statistika spēj sagādāt cenas.

Revidētā dzīves izmaksas aprēķināšanas shēmā komponentu skaits pa grupām šāds: pārtikas grupa 36, dzīvokļu īres — 2, apkurināšanas-apgaismošanas — 5, apģērbu — 24, pārējās vajadzības — 40, vai kopā 107 komponenti.

Atsevišķu komponentu svars izteikts ar patēriņa koeficientiem (daudzumiem). Pēdējie noteikti ar tādu aprēķinu, lai pēc šiem koeficientiem un 1936. gada vidējām cenām aprēķinātās grupas kopizmaksas būtu iespējami tuvas attiecīgās grupas izdevumiem pēc ģimeņu budžetu datiem.

Komponenti un to svars dzīves izmaksas indeksa aprēķinā (1940. g.).

Vienas ģimenes mājturības (= 2,6 pat. vien.) patēriņš.

	Pārtika.	Mēnesī
Rudzu maize, rupja		17,5 kg
" " saldskābā		1,7 " "
Baltmaize		11,2 " "
Kviešu milti, bidelēti, I, II lab.		4,5 " "
Miežu putraimi		2,1 " "
Manna		1,0 " "
Zirņi		0,9 " "
Kartupeli		37,0 " "
Burkāni		3,6 " "
Gurķi, skābēti		1,2 " "
Kāposti, skābēti		2,5 " "
Sīpoli		0,9 " "
Cūkurs, smalkais		5,0 " "
Kartupeļu milti		0,3 " "
Medus, tēcināts		0,2 " "
Cūkgala, svaiga		3,3 " "
" " žāvēta		2,0 " "
Liellopu gaļa ar kauliem		2,0 " "
" " bez kauliem		3,0 " "
Aitas gaļa, svaiga		1,1 " "
Tela gaļa		1,2 " "
Desiņas (cisiņi)		1,1 " "
Tējasdes		0,9 " "
Cūku tauki, kausēti		1,2 " "
Pilnpiens		48,0 ltr.
Krējums, skābs		1,4 kg
Siers, krējuma		0,5 " "
Biezpiens		1,3 " "
Sviests, lauku		3,0 " "
Olas		24 gab.
Silķes (vai reņģes), sāļtas		0,9 kg
Reņģes, žāvētas		3,0 " "
Lidakas, svaigas		0,6 " "
Kafija, labības		0,7 " "
Tēja, vislētākā		0,05 " "
Sāls		1,7 " "

Dzīvokļu īres.

1 istabas dzīvoklis	1/2 mēn. īre
2 istabu dzīvoklis	1/2 " " "

Apkurināšana un apgaismošana.

	Mēnesī
Malka, bērzu	0,25 stēri
" " priežu	0,25 " "
" " egļu	0,08 " "
Petroleja	2,0 ltr.
Elektriskā strāva	7,5 kW/st.

Apģērbi.

	Gadā	Mēn.
Vīriešu uzvalki, viet. bostona	1 kompl.	
ziemas mēt., bez ādas apk., ķemmdz.	0,3 gab.	
vasaras mēteļi, gabardina	0,3	
Sieviešu kleitas, vilnas, vienkāršas	1,5 "	
katana vai taml.	1,5 "	
mēteļi, ziemas, ar vienk. ādas garn.	0,3	
vasaras	0,3	
Vīriešu virskrekli, perkala	1,5 "	
krekli, nebal. audekla	1,5 "	
apakšbikses, nebal. audekla	1,5 "	
zeķes, kokvilnas, vienkāršas	3,0 pāri	
vilnas, vienkāršas	2,0 "	
Sieviešu krekli, madropolama vai taml.	1,0 gab.	
kokvilnas triko	1,0 "	
bikses, kokvilnas triko	1,5 "	
zeķes, kokvilnas, vienkāršas	4,0 pāri	
vilnas, vienkāršas	2,0 "	
Veļas audeklis, kokvilnas; balin., 80-90 cm pl.	10,0 m	
Vīriešu platmales, filca	1,0 gab	
kurpes, chromādas	1,0 pāris	
saišzābaki, fuchtdādas	1,0 "	
Sieviešu kurpes, chromādas	2,0 "	
Galošas, vīriešu, ziemas, 10. nr.	1,0 "	
Pazoles (vīriešu apaviem)	4,0 reiz	

Mēneša patēriņš = 1/12 gada patēriņa

Pārējās izmaksas.

Inventars.

Edamgalds, ozola, finiera	0,7 gab.
Krēsls, Vīnes	0,5 "
Metala gulta, 1 1/2 viet., krāsota	0,1 "
Matracis, 1 1/2 viet., gultai	0,2 "
Alumīnija katls, 11 ltr.	0,5 "
Panna, tērauda, 26 cm Ø	0,2 "
Trumulis, 3 ltr., skārda	0,2 "
Spainis, cinkota skārda	1,0 "
emaljēts, zili-balts, 11 ltr.	1,0 "
Nazis un dakšņa (koka spalim)	2,0 pāri
Skivji, fajansa (dzīlei un lezenie)	3,0 gab.
Blodas, māla, 6 ltr., vienkāršas	2,0 "
Tējglāzes	6,0 "

Tīrība un higiēna.

Mēnesī

Slīmo kases dalībnieka piemaksa ārsta viz.	0,5 reiz
ķīm. loc.	1,0 "
apdrošin. piem. zālēm pēc rec.	1,0 "
Ziepes, zīlraibās	1,0 kg
dzeltēnās	1,0 "
Soda, veļas	1,0 "
Pirts, kopējā	2 reiz
Frizieris — matu griešana (vir.)	2 "
bārdas skūšana	4 "

Satiksmē.

Dzelzceļa biļete, III kl., 50 km	1,5 bil.
Ielu dzelze, vīentur. lin. parastā bil.*	5,0 "
Ielu dz.-c. vīentur. lin. strādņu, turp-atpakaļ b.*	12,0 "
Autobusa vīentur. lin. parastā bil.*	3,0 "
Autob. vīentur. lin. strādņu, turp-atpakaļ bil.*	8,0 "
Pasta tarifs vēstulei, cilvētu, līdz 20 gr.	1,0 vēst.
atklātnē	1,0 atkl.

Kulturalās vajadzības.

Pēcpusdienas laikraksts (1 m. = 25 nr.)	1,0 mēn.
Rīta laikraksts (1 m. = 30 nr.)	0,5 "
Nedēļas žurnāls (1 m. = 4 nr.)	1,0 "
Skolas grāmatas, pamatskolas 5 kl.	0,08 kompl.
Radio abonements (mēnesī)	0,5 mēn.
Teatris, 3. v. parketā	0,5 bil.
Kino, 2. v.	1,0 "

Izprieca un smēķēšana.

Degvīns, II šķ. restoranā (1/2 ltr.)	0,5 pud.
Alus, gaišais, II šķ. restoranā (1/2 ltr.)	3,0 "
Papirosi, II šķ. (kast. = 10 gab.)	12,0 kast.
Tabaka papirosiem (pac. = 50 gr.)	1,0 pac.

Pārtikas grupā ņemti svarīgākie pārtikas produkti, kuri regulāri parādas strādnieku patēriņā un kuru šķirni un kvalitāti cenu statistikā iespējams pietiekoši precizēt.

Pārtikas grupas komponentu sastāvā neielpst:

- pārtikas produkti ar šauru sezonas raksturu, kā augļi, ogas un dažī dārzāji,
- daži „pārējie augu valsts produkti” (cepjamā eļļa, iesals, kaņepes, rieksti, man-

* Vienīgi Rīgā.

deles, sirups u. c.), kuru patēriņš patērētājam daļai nav permanents, vai kuru cenas daudzo šķirņu dēļ grūti uztveramas (konfektes, kūkas, cepumi u. c.).

- mazāk lietotie stādu un dzīvnieku valsts produkti, kas pēc barības vielu satura pieiet tuvu galveniem patēriņa schemā uzņemtiem produktiem (makaroni, rīss, griķu un auzu putraimi, dažādas desu un gaļas šķirnes u. c.).

Pārtikas produktu svaru pamatā ir attiecīgo produktu patēriņš ģimeņu budžetu mājturības. Bet tā kā izraudzītiem komponentiem jāpārstāv arī citi, patēriņa schemā neuzņemtie produkti, atsevišķo produktu faktiskais patēriņš, kāds tas bijis pēc ģimeņu budžetu datiem, atbilstoši palielināts ar tādā aprēķinu, lai schemā izvēlēto produktu kopizmaksa, barības vērtība un struktūra pamatvilcienos būtu iespējami tuva attiecīgiem ģimeņu budžetu datiem.

Pārtikas kopizmaksa pēc ģimeņu budžetu datiem un aprēķinot to pēc schemā ņemto produktu patēriņa daudzumiem un 1936. g. vidējām cenām šāda:

Pārtikas izmaksa vienai strādnieku mājturībai, (2,6 pat. vien.) mēnesī:

	Pēc 1936./37. g. ģimeņu budž. datiem		Indeksa aprēķinā	
	Ls	Ls		
Angu valsts produkti	25,79	22,29		
Labības produkti un pāksaugi	11,61	13,29		
Saknes un dārzāji	4,20	5,08		
Augļi	3,15	—		
Pārējie	6,83	3,92		
Dzīvnieku valsts produkti	30,99	24,82		
Gaļa	13,15	15,23		
Piena produkti un olas	15,99	17,24		
Zivis	1,85	2,35		
Garšvielas	0,94	1,71		
Pārtika ārpus mājas	1,64	—		
Kopā:	59,36	58,82		

Indeksa aprēķināšanas schemā uzņemto pārtikas produktu barības vielu saturs un kaloriju daudzums:

	Pro- tents	Tauki	Ogļ- hidrāti	Mēnesī		Kalorijas
				Mēnesī	Diennaktī	
Labības produkti	897	84	8211	37800	1261	36,1
Saknes un dārzāji	319	14	3039	13692	457	13,1
Dažādi augu valsts produkti	1	—	2082	8330	278	8,0
Kopā augu valsts produkti	1217	98	13332	59822	1996	57,2
Gaļa un tauki	1042	1468	32	18554	618	17,7
Piena produkti un olas	770	1786	889	23699	789	22,6
Zivis	321	119	17	2654	89	2,5
Kopā dzīvnieku valsts prod.	2133	3373	938	44907	1496	42,8

Pavisam: 3350 3471 14270 104729 3492 100,0

Indeksa aprēķināšanas schemā uzņemtie pārtikas produkti tā tad sagādā 3492 kalorijas diennaktī; no tām 57,2% dod augu valsts produkti, 42,8% dzīvnieku valsts produkti.

Samēri starp barības vielām (pēc svara) izteicās šādi:

proteins	15,9%
tauki	16,8%
ogļhidrāti	67,6%
Kopā 100,0%	

Dzīvokļa lres raksturošanai indeksa aprēķinā ņemta puse no vienstabas un puse no divstābu dzīvokļu īrēm, jo ģimeņu budžetu novērojums ņemtas strādnieku ģimenes dzīvojušas vien- un divstābu dzīvokļos. Īres izmaksas 1936/37. gadā vienā strādnieku mājturībā sastāda (latos mēnesī)

pēc ģimeņu budžetu datiem — Ls 17,42
indeksa aprēķinā — Ls 17,25

Apkurināšanas - apgaismošanas grupu dzīves izmaksas indeksa aprēķinā pārstaiv malka, petroleja un elektrība. Šīs izmaksas 1936/37. gadā iznāk (latos mēnesī):

	Pēc ģim. budž. datiem	indeksa aprēķinā
	Ls	Ls
Malka	3,83	4,08
Petroleja	0,53	0,32
Elektrība	1,74	2,93
Pārējie	1,10	—
K o p ā:		7,20 7,33

Apģērību grupā komponentu izvēle un to svaru noteikšana saistīta ar diezgan lielām grūtībām. Izsekojot faktiskai apģērību iegādei ģimeņu budžetu mājturībās redzama liela dažādība kā iegādāto apģērību veida, tā arī to kvalitātes ziņā. Mēģinājumi ietvert indeksa aprēķināšanas shēmā visus šos dažādos drēbju, apavu un veļas gabalus, novestu pie ļoti plaša saraksta. Tajā ietilpstošām precēm grūti pārstaivēšanai izvēlēti daži visbiežāk lietotie apģērību gabali, par kuriem iespējams sakopot drošas cenas. Patēriņa koeficienti noteikti ar aprēķinu, lai apģērību kopvērtība indeksa aprēķinā (pie 1936. g. cenām) līdzinātos apģērību izmaksai pēc ģimeņu budžetu datiem. Zināmus samērus mēģināts ieturēt starp virsdrēbju, veļas, apavu un izlabošanas izmaksām:

	Apģērību izmaksas caurm. pēc ģim. budž. datiem 1 māj. (1s gadā)	Apģērību izmaksas indeksa aprēķinā (1s gadā)
Virsdrēbes	107,74	114,43
Veļa	38,18	44,94
Apavi	40,19	40,40
Izlabošanas	19,15	14,—
Pārējie	16,12	5,15
Kopā gadā		221,38 218,92
Caurmērā 1 mēnesī		18,45 18,24

Pārējās izmaksas ietver inventāra iegādi, higiēnas, satiksmes, kulturalos, kā arī izpriece-smēķēšanas izdevumus. Šais apakšgrupās komponentu sastāvs un svāri indeksa aprēķina shēmā noteikti vadoties no līdzīgiem apsvērumiem kā apģērību grupā.

Šo izmaksu salīdzinājums ar ģimeņu budžetu datiem izteicās šādi (lati caurmērā 1 mājturībā mēnesī):

	Izmaksa ģimeņu budžetu mājturībā	Izmaksas indeksa aprēķinā
Inventārs	6,46	6,35
Higiēna	5,23	5,50
Satiksmē	4,84	4,25
Kulturalās vajadzības	6,69	6,88
Izpriece-smēķēšana	6,01	5,79
K o p ā:		29,23 28,77

Indeksa aprēķinā ietvertās izmaksu grupas — pārtika, dzīvokļa īre, apkurināšana-apgaismošana, apģērbi, pārējie — kopumā aptver 88,2% no visām kopizmaksām pilsētas strādnieku mājturībās pēc 1936/37. gada ģimeņu budžetu datiem. Ārpus indeksa aprēķina shēmas paliek izdevumi, kas mājturībās parādās neregulari (dāvinājumi, pabalsti, ziedojumi, procenti, maksātās atlīdzības par personīgiem pakalpojumiem, izdevumi ģimenes rakstura notikumiem — kāzām, kristībām u. tml.), tāpat arī nodokļi, kuru nozīme strādnieku mājturību budžetos niecīga (0,5% no mājturības kopizdevumiem); maksājumi sociālai apdrošināšanai un daži citi sīkāki, cenu statistikā neuztverami izdevumi.

Izmaksu grupu savstarpējie samēri pēc ģimeņu budžetiem un indeksa aprēķinā šādi (procentos):

	1936/37. g. ģimeņu budžetu dati	Izmaksu sadal. indeksa aprēķ. shēmā (pēc 1936. g. cenām)
Pārtika	45,1	45,1
Dzīvokļa īre	13,2	13,2
Apkurināšana-apgaismošana	5,5	5,6
Apģērbi	14,0	14,0
Pārējās izmaksas		
Mājturības inventārs	4,0	4,0
Higiēna	4,0	4,2
Satiksmē	3,7	3,3
Kulturalām vajadzībām	5,1	5,3
Izpriece-smēķēšana	4,5	4,3
K o p ā:		100,0 88,2 100,0
Sociālā apdrošināšana		3,7
Citi izdevumi (dāvanas, pabalsti, procenti, ārkārt. izdevumi u. c.)		8,1
		100,0

c) Indeksu laika baze. Izejot no apsvērumiem, ka 1) par indeksa laika bazi ņemams gads, kas iezīmējas ar puslīdz normaliem saimnieciskiem apstākļiem, 2) ka bāzes gadu nav ieteicams ņemt ļoti tālu atpakaļ — kad faktiskie patēriņa apstākļi var stipri atšķirties no tagadējiem un 3) ka dzīves izmaksas indeksam tomēr jārāda pārmaiņas dzīves izmaksu līmeni vairāku pēdējo gadu rindā,

par dzīves izmaksas indeksa laika bazi izvēlēts 1930. gads (tas ir bāzes gads arī līdzšinējai dzīves izmaksas indeksu serijai).

d) Aprēķināšanas formula. Dzīves izmaksas grupu indeksi un arī kopindekss aprēķināts pēc agregatīvās formulas:

$$I = \frac{\sum p_1 \cdot q_0}{\sum p_0 \cdot q_0} \cdot 100, \text{ kur}$$

p_0 — preču siktirdzniecības un pakalpojumu cenas bāzes momentā, p_1 — cenas dotā momentā un q_0 — komponentu svāri (konstanti patēriņa koeficienti), kas noteikti pēc 1936/37. g. ģimeņu budžetu datiem.

e) Lokālie indeksi un vispārējais dzīves izmaksas indekss. Pēc revidētās dzīves izmaksas indeksa metodes paredzēts aprēķināt

- 1) dzīves izmaksas indeksu Rīgā,
- 2) dzīves izmaksas indeksu 3 lielākās provinces pilsētās (Liepāja, Jelgava, Daugavpils).

Dzīves izmaksas indekss lielākās provinces pilsētās tiks aprēķināts pēc tās pašas shēmas kā Rīgā (izpaliek vienīgi vietējā satiksmē — tramvaji- autobuss) un caurmēra cenām šais pilsētās.

3. Dzīves izmaksas indeksskaitļu serijas pēc līdzšinējās un revidētās metodes.

Nemot vērā radikalās atšķirības līdzšinējā un revidētā dzīves izmaksas indeksu aprēķināšanas metodē Valsts statistiskā pārvalde turpmāk uzsāks jaunu indeksu seriju. Pēc revidētās metodes aprēķināti indeksi arī pagājušiem desmit gadiem, sniedzot šo gadu caurmērus, bet par dažiem pēdējiem gadiem arī mēnešu indeksus.

Dzīves izmaksas indeksi strādniekiem Rīgā — līdzšinējā (1930. g.) serija.

Indices du coût de la vie des ouvriers à Riga — série actuelle (de 1930).

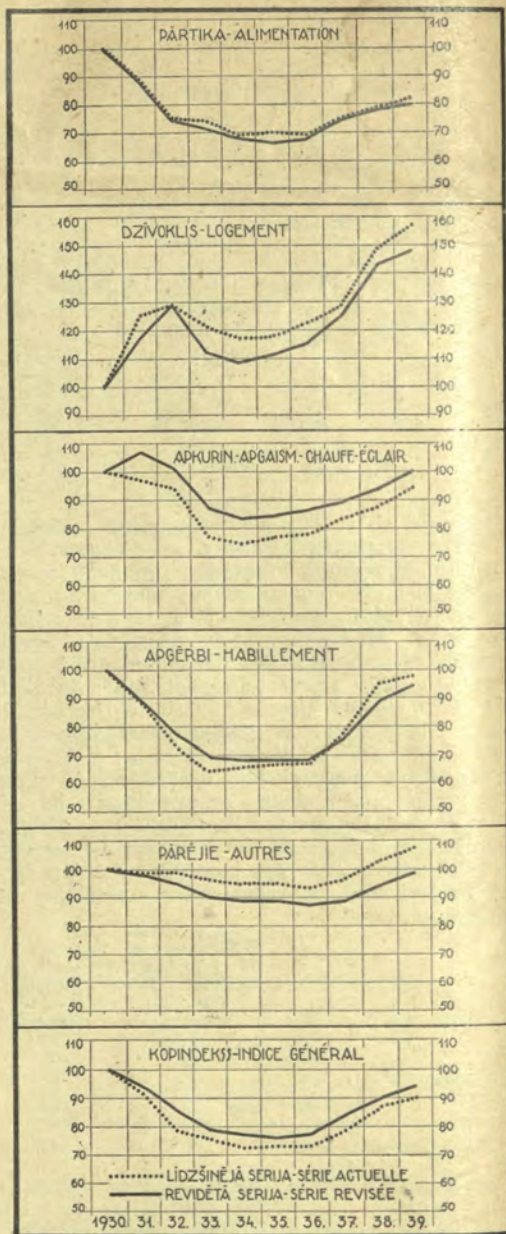
	Pārtika Alimenta- tion	Dzīvoklis Logement	Apkuri- n., apgaism Chauf/age et éclairage	Apģērbi Habille- ment	Pārējie Autres	Kopindekss Indice général
1930	100	100	100	100	100	100
1931	89	125	97	89	99	91
1932	75	129	94	73	99	79
1933	74	121	77	64	96	76
1934	69	117	74	66	95	72
1935	70	118	77	67	95	73
1936	69	122	78	67	93	73
1937	75	129	83	78	97	79
1938	79	149	88	95	103	87
1939	82	157	94	98	108	90

Dzīves izmaksas indeksi strādniekiem Rīgā — revidētā (1940. g.) serija.

Indices du coût de la vie des ouvriers à Riga — série révisée (de 1940).

	Pārtika Alimenta- tion	Dzīvoklis Logement	Apkuri- n., apgaism. Chauf/age et éclairage	Apģērbi Habille- ment	Pārējie Autres	Kopindekss Indice général
1930	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1931	88,1	118,1	105,6	88,6	98,1	94,1
1932	74,3	128,6	101,4	77,1	94,8	85,6
1933	71,1	112,3	86,8	68,5	89,7	79,3
1934	67,8	108,5	82,8	67,6	89,0	76,8
1935	65,5	110,6	84,1	67,9	89,0	76,0
1936	67,8	115,2	85,6	68,2	87,0	77,4
1937	74,4	124,7	89,4	76,0	89,2	83,5
1938	77,9	142,9	93,3	88,9	93,9	90,2
1939	80,3	148,1	99,5	94,2	97,6	93,8
1938	I 76,9	140,3	92,2	82,7	91,6	88,0
	II 76,8	140,3	91,6	82,7	91,6	87,9
	III 76,1	140,3	91,6	82,7	91,6	87,6
	IV 75,8	140,3	92,7	82,7	91,6	87,5
	V 77,8	140,3	92,7	91,4	94,3	90,4
	VI 79,1	140,3	92,7	91,4	94,3	91,0
	VII 80,1	145,5	93,7	91,4	94,3	92,1
	VIII 78,2	145,5	94,5	91,4	94,3	91,2
	IX 78,2	145,5	94,5	91,4	94,3	91,2
	X 78,3	145,5	94,5	93,0	96,4	91,9
	XI 78,0	145,5	94,5	93,0	96,4	91,7
	XII 79,4	145,5	94,5	93,0	96,4	92,4
1939	I 79,3	145,5	95,4	93,0	96,4	92,4
	II 78,9	145,5	95,4	93,0	96,4	92,2
	III 78,9	145,5	95,8	93,0	96,4	92,3
	IV 78,9	145,5	96,1	93,0	96,4	92,2
	V 79,9	145,5	96,4	94,6	97,5	93,3
	VI 80,4	145,5	97,6	94,6	97,5	93,5
	VII 81,1	150,6	102,8	94,6	97,5	94,7
	VIII 78,5	150,6	102,8	94,6	97,5	93,4
	IX 81,0	150,6	102,8	94,6	97,5	94,6
	X 81,5	150,6	102,8	95,0	99,3	95,3
	XI 82,4	150,6	102,8	95,0	99,3	95,7
	XII 83,3	150,6	102,8	95,0	99,3	96,2
1940	I 84,8	153,2	102,8	95,0	99,3	97,2
	II 88,0	153,2	102,8	95,0	99,3	98,7
	III 90,3	153,2	103,2	95,0	99,3	99,0
	IV 88,4	153,2	103,7	95,0	99,3	99,0
	V 88,2	153,2	103,7	107,4	101,0	101,2

Dzīves izmaksas indeksskaitļu serijas Rīgā pēc līdzšinējās (1930. g.) un revidētās (1940. g.) metodes. *Séries des nombres-indices du coût de la vie à Riga d'après la méthode actuelle (1930) et la méthode révisée (de 1940).*

Līdzšinējās un revidētās dzīves izmaksas indeksskaitļu serijās redzamas atšķirības.

Pārtikas indekss lielākās atšķirības uzrāda 1933. g. (3 punkti) un 1935. g. (4 punkti). Diferences līdzšinējā un revidētā pārtikas indeksā izsaukušas dažas sezonas preces (svaigie dārzeņi vasaras pirmajā pusē, augļi). Pārtikas indeksi revidētā indeksu serijā, atkrītot relatīvi dārgākām sezonas precēm, visumā par dažiem punktiem zemāki nekā līdzšinējie.

Dzīvokļu īres indeksu serijās atšķirības ir tiešā sakarā ar mainīto komponentu sastāvu indeksa aprēķināšanas schemā. Kamēr agrāk īres indeksu aprēķināja pēc vienstabas dzīvokļu īrēm, tagad ņemti vien- un divistabu dzīvokļi. Šāds stāvoklis arī, šķiet, vairāk tuvojas pašreizējai tiesāmībai, jo tagad strādnieku dzīvokļu apstākļi, sakarā ar klātnākušiem jauniem dzīvokļiem, mainījušies resp. uzlabojušies.

Īres indeksi revidētā serijā zemāki nekā agrākā serijā.

Apkurināšanas - apgaismošanas indekss revidētā serijā augstāks.

Apģērbu indekss līdzšinējā un revidētā serijā, neraugoties uz ievērojamām pārmaiņām komponentu sastāvā, atšķiras samērā maz (atsevišķos gados par 0—6 punktiem).

Pārējo izmaksu indeksu aprēķināšanas schema, salīdzinot ar līdzšinējo schemu, ir vienkāršota. Atmesti komponenti, kuru pārstāvētām izmaksām ir gadījuma vai nejaušības raksturs (piem., mantu pārvadāšana, ormanis, spēles, puķes dāvinājumiem u. tml.).

Tāpat pārējās izmaksās neietilpst arī sociālās apdrošināšanas izdevumi. Pārējo izmaksu indeksi revidētā serijā gadu rindā zemāki nekā agrākie.

Dzīves izmaksas kopindeksi revidētā indeksskaitļu serijā atsevišķos gados par 3—6 punktiem augstāki nekā līdzšinējā serijā. Tas vedams sakarā ar atšķirībām grupu svaros un svēršanas metodēs.

Révision de la méthode du calcul de l'indice du coût de la vie.

La méthode actuelle (de 1930) du calcul de l'indice du coût de la vie en Lettonie a été élaborée en utilisant les données fournies par les enquêtes sur les budgets familiaux de 1926/27.

Maintenant, quand les matériaux des budgets familiaux de 1936/37 relatifs aux ménages des travailleurs salariés ont été compilés, le calcul des indices a été basé sur ces données plus récentes et répondant mieux au niveau de vie actuel.

On a également été porté à réviser la méthode du calcul de l'indice du coût de la vie à cause de plusieurs méprises faites dans l'emploi des indices actuels. Ces indices ont été calculés d'après un schéma de consommation variable et particulier à chaque mois. Par suite la comparaison du mouvement des prix des moyens de subsistance et des services a été rendue difficile pour deux mois consécutifs.

Les difficultés seront écartées grâce à la méthode révisée du calcul de l'indice du coût de la vie qui se base sur un schéma de consommation invariable et identique pour tous les mois.

a) Base de l'indice du coût de la vie. La méthode du calcul de l'indice du coût de la vie est élaborée en se basant sur les dépenses ménagères et la consommation des ouvriers, d'après les données sur les budgets familiaux de 1936/37.

Il y a 4 personnes en moyenne dans une telle famille ou bien, en exprimant la grandeur en unités de consommation, 2,6 unités de consommation. Les revenus moyens de la famille ont été de 1812 lats par an, soit de 151 lats par mois.

Les dépenses de cette famille en 1936/37 sont les suivantes:

	Par an	Par mois
	Ls	Ls
alimentation	712	59,50
loyer	209	17,50
chauffage et éclairage	87	7
habillement	221	18,50
autres dépenses	561	46,50
	1790	149,—

b) Eléments et leur poids dans le schéma du calcul de l'indice. En vue du choix des éléments, les règles suivantes ont été prises en considération dans la méthode révisée de l'indice du coût de la vie:

- on a pris des éléments, pouvant être considérés comme les plus importants dans les dépenses de l'entretien vital et qui peuvent représenter en même temps les nécessités de moindre importance, non portées dans le schéma,
- le nombre des éléments doit être suffisamment étendu pour équilibrer ainsi les fluctuations, que pourraient apporter les changements des prix de quelques marchandises,
- on a pris des éléments pour lesquels la statistique courante peut se procurer aisément les prix.

Le poids des éléments particuliers est exprimé en coefficients de consommation (quantités).

Ces derniers sont déterminés de manière à ce que les dépenses du groupe, calculées d'après ces coefficients et les prix moyens de 1936, soient assez proches des dépenses du groupe correspondant, d'après les données des budgets familiaux.

Eléments et leur poids dans le calcul de l'indice du coût de la vie (1940).

Consommation du ménage d'une famille
(= 2,6 unités de consommation).

Alimentation.		Par mois
Pain de seigle, ordinaire		17,5 kg
Pain de seigle, de farine blutée		1,7 "
Pain blanc		11,2 "
Farine de froment blutée, qual. I et II		4,5 "
Gruau d'orge		2,1 "
Semoule		1,0 "
Pois		0,9 "
Pommes de terre		37,0 "
Carottes		3,6 "
Concombres salés		1,2 "
Choucroute		2,5 "
Oignons		0,9 "
Cassonade		5,0 "
Fécule de pommes de terre		0,3 "
Miel liquide		0,2 "
Viande de porc, fraîche		3,3 "
" " " fumée		2,0 "
Viande de bœuf, avec os		2,0 "
" " " sans os		3,0 "
Viande de mouton, fraîche		1,1 "
Viande de veau		1,2 "
Saucisses		1,1 "
Saucissons cuits		0,9 "
Saindoux		1,2 "
Lait non écrémé		48,0 litres
Crème aigre		1,8 kg
Fromage		0,5 "
Caillebotte		1,3 "
Beurre de ferme		3,0 "

	Par mois
Oeufs	24 pièces
Harengs salés (ou petits harengs baltiques)	0,9 kg
Petits harengs baltiques fumés	3,0 "
Brochets frais	0,8 "
Café (succédanés)	0,7 "
Thé, à meilleur marché	0,05 "
Sel	1,7 "

Loyer.

Logement de 1 chambre*)	loyerde 15 jours
" " 2 chambres*)	" " 15 "

Chauffage et éclairage.

	Par mois
Bois de bouleau	0,25 stères
" " pin	0,25 "
" " sapin	0,08 "
Pétrole	2,0 litres
Courant électrique	7,5 kW/h

Habillement.

	Par an
Complets pour hommes, en boston indigène	1 complet
Pardessus d'hiver pour hommes en fil d'étain sans col de fourrure	0,3 pièces
Pardessus d'été pour hommes, en gabardine	0,3 "
Robes ordinaires pour femmes, en laine	1,5 "
Robes pour femmes, en calicot fantaisie	1,5 "
Manteaux d'hiver pour femmes avec garniture de fourrure simple	0,3 "
Manteaux d'été pour femmes	0,3 "
Chemises de jour pour hommes, en percaline	1,5 "
Chemises pour hommes en toile non blanchie	1,5 "
Caleçons d'hommes en toile non blanchie	1,5 "
Chaussettes ordinaires pour hommes, en coton	3,0 paires
Chaussettes ordinaires pour hommes, en laine	2,0 "
Chemises pour femmes, en madapolam et sim.	1,0 pièces
Chemises pour femmes, en tricot de coton	1,0 "
Culottes de femmes, en tricot de coton	1,5 paires
Bas ordinaires pour femmes, en coton	4,0 "
Bas ordinaires pour femmes, en laine	2,0 "
Toile blanche pour linge, en coton	10,0 mètres
Chapeaux pour hommes (en feutre)	1 pièce
Bottines à lacets pour hommes, en cuir chromé	1,0 paires
Souliers bas pour hommes, en cuir de Russie	1,0 "
Souliers pour femmes, en cuir chromé	2,0 "
Caoutchoucs d'hiver pour hommes, No 10	1,0 "
Semelles (pour chaussures d'hommes)	4,0 fois

Consommation mensuelle = 1/12 de la consommation annuelle

Autres dépenses.

Meubles et ustensiles de ménage

Table à manger, en contreplaqué de chêne	0,7 pièces
Chaise viennoise	0,5 "
Lit en métal peint, 1 place 1/2	0,1 "
Matelas en zostère pour un lit de 1 place 1/2	0,2 "
Casserole en aluminium de 11 litres	0,5 "
Poêle en acier, 26 cm	0,2 "
Bouilloire de 3 litres, en fer blanc zingué	0,2 "
Seau en fer blanc, zingué	1,0 "
Seau de 11 litres, émaillé (blanc)	1,0 "
Couteau et fourchette, à manches de bois	2,0 paires
Assiettes en faïence (plates et creuses)	3,0 pièces
Écuelles ordinaires de 6 litres, en terre cuite	2,0 "
Verres à thé	6,0 "

Nettoyage et hygiène.

	Par mois
Supplément payé par le membre de la caisse-maladie, pour la visite du médecin	0,5 fois
Supplément payé par les membres de famille du membre de la caisse-maladie, pour la visite du médecin	1,0 "
Supplément payé par l'assuré de la caisse-maladie, pour les médicaments prescrits par ordonnance	1,0 "
Savon bleu	1,0 kg
Savon jaune	1,0 "
Soude pour lessive	1,0 "
Étude commune	2 fois
Coiffeur, coupe de cheveux (hommes)	2 "
Coiffeur, barbe (hommes)	4 "

*) cuisine en plus.

	Par mois
Billet de chemin de fer de 3 ^e classe, pour trajet de 50 km	1,5 billets
Billet de tramway ordinaire, des lignes de tarif simple*)	5,0 "
Billet de tramway d'aller-retour ouvrier, des lignes de tarif simple*)	12,0 "
Billet d'autobus ordinaire, des lignes de tarif simple*)	3,0 "
Billet d'autobus d'aller-retour ouvrier des lignes de tarif simple*)	8,0 "
Tarif postal pour lettres jusqu'à 20 gr., communications intérieures	1 lettre
Tarif postal pour cartes postales	1 carte

Besoins culturels.

Journal du soir (1 mois — 25 n-os)	1,0 mois
Journal du matin (1 mois — 30 n-os)	0,5 "
Revue hebdomadaire (1 mois — 4 n-os)	1,0 "
Liens d'enseignement de la classe de 3 ^e de l'école élémentaire	0,08 collec.
Abonnement à la T. S. F. (mois)	0,5 mois
Théâtre (3 ^e place du parterre)	0,5 billets
Cinéma (2 ^e place)	1,0 "

Distractions et tabac.

Eau de vie au restaurant de 2 ^e catégorie (1/2 litre)	6,5 bou.
Bière blonde au restaurant de 2 ^e catégorie (1/2 litre)	3,0 "
Cigarettes, 2 ^e qualité (1 boîte = 10 pièces)	12,0 boîtes
Tabac pour cigarettes (1 paquet = 30 gr)	1,0 paquets

La composition des éléments du groupe de l'alimentation ne comprend pas:

- a) les denrées alimentaires ayant un caractère saisonnier restreint, telles que les baies et certains légumes,
- b) certains "autres produits végétaux" (huiles pour fritures, malt, chanvre, noisettes, amandes, sirop etc.) dont la consommation n'est pas généralement permanente ou bien dont les prix sont difficiles à saisir, à cause des différences dans l'espèce (bonbons, gâteaux, gâteaux secs etc.),
- c) les produits animaux et végétaux moins employés et qui s'apparentent aux produits principaux inscrits dans le schéma de la consommation d'après leur contenu nutritif (pâtes alimentaires, riz, gruau de sarrasin et d'avoine, diverses sortes de saucissons et de viande, etc.).

A la base des poids des denrées alimentaires, se trouve la consommation des produits correspondants dans les ménages des budgets familiaux. Mais comme les éléments choisis doivent représenter aussi d'autres produits, non inscrits dans le schéma de consommation, la consommation réelle des produits particuliers, telle qu'elle a été d'après les données des budgets familiaux, a été augmentée proportionnellement de manière à ce que le coût total, la valeur nutritive et la structure de base des produits choisis soient assez proches des données correspondantes des budgets familiaux.

Les produits inscrits dans le schéma du calcul de l'indice produisent ainsi 3492 calories en 24 heures, dont 57,2% sont fournis par des produits d'origine végétale et 42,8% par des produits d'origine animale.

*) à Riga seulement.

689384

Les rapports entre les substances nutritives (d'après le poids) s'expriment ainsi:

Protéine	15,2%
Graisses	16,5%
Hydrates de carbone	67,4%
Total	100,0%

Pour caractériser le loyer dans le calcul de l'indice, on a pris la moitié du loyer d'un logement d'une chambre*) et la moitié du loyer d'un logement de 2 chambres*).

Le groupe du chauffage et éclairage est représenté dans le calcul de l'indice du coût de la vie par le bois, le pétrole et l'électricité.

Dans le groupe de l'habillement on a choisi les pièces d'habillement les plus usuelles, dont il sera possible de recueillir des prix certains. Les coefficients de consommation sont déterminés de façon à ce que la valeur totale de l'habillement (aux prix de l'année 1936) soit égale au coût de l'habillement d'après les budgets familiaux.

Les autres dépenses comprennent l'acquisition des meubles et des ustensiles de ménage et les dépenses relatives à l'hygiène, aux communications et transports, aux besoins culturels, ainsi que celles concernant les distractions et le tabac. La composition et le poids des éléments dans le schéma du calcul de l'indice, sont déterminés dans ces sous-groupes en se guidant d'après des considérations semblables que dans le groupe de l'habillement.

Les groupes de dépenses, comprises dans le calcul de l'indice — alimentation, loyer, chauffage et éclairage, habillement, autres — touchent au total 88,5% de toutes les dépenses des ménages ouvriers, d'après les données des budgets familiaux de 1936/37. En dehors du schéma du calcul de l'indice restent les dépenses qui se manifestent dans les ménages d'une façon irrégulière (cadeaux, subventions, souscriptions aux oeuvres de bienfaisance, intérêts, frais pour services personnels, dépenses pour événements revêtant un caractère de famille, tels que les mariages, baptêmes etc.), ainsi que les contributions directes dont l'importance dans les budgets des ménages ouvriers est insignifiante (0,5% des dépenses totales du ménage), et les paiements aux assurances sociales et autres petites dépenses, qu'il est impossible à la statistique des prix de déterminer.

Les rapports entre les groupes de dépenses, dans les budgets familiaux et dans le calcul de l'indice, sont les suivants (en %):

	Données des budgets familiaux de 1936/37	Détermination des dépenses dans le schéma du calcul de l'indice (d'après les prix de l'année 1936)
Alimentation	45,1	45,1
Loyer	13,2	13,2
Chauffage et éclairage	5,5	5,5
Habillement	14,0	14,0
Autres dépenses		
Meubles et ustensiles de ménage	4,0	4,0
Hygiène	4,0	4,2
Communications et transports	3,7	3,3
Besoins culturels	5,1	5,3
Distractions et tabac	4,5	4,5
Total	100,0	88,5
Assurances sociales		3,7
Autres dépenses (cadeaux, subventions, intérêts), dépenses extraordinaires		8,3
		100,0

c) Année de base des indices. L'année 1930 a été choisie comme époque de base de l'indice du coût de la vie (c'est la même année de base que nous avons employée jusqu'à présent pour la série des indices du coût de la vie).

d) Formule du calcul. Les indices des groupes du coût de la vie, ainsi que l'indice d'ensemble, sont calculés selon la formule agrégative suivante:

$$I = \frac{\sum p_1 \cdot q_0}{\sum p_0 \cdot q_0} \cdot 100$$

où p_0 représente les prix du commerce de détail et des services, au moment de la base, p_1 — les prix à un moment donné et q_0 — le poids des éléments (coefficients de consommation), déterminés d'après les données des budgets familiaux.

e) Indices locaux et indice général du coût de la vie. D'après la méthode révisée de l'indice du coût de la vie, il est prévu de calculer:

- 1) l'indice du coût de la vie à Riga,
- 2) l'indice du coût de la vie dans les trois villes de province les plus grandes (Liepāja, Jelgava, Daugavpils).

L'indice du coût de la vie dans les villes de province les plus grandes est calculé d'après le même schéma qu'à Riga (seules les communications locales par tramways et autobus font défaut), et selon les prix moyens dans ces trois villes.

Vu les différences radicales existant entre la méthode actuelle et la méthode révisée du calcul des indices du coût de la vie, le Bureau de Statistique de l'Etat commencera prochainement une nouvelle série d'indices. Des indices relatifs à des années antérieures ont été également calculés suivant la méthode révisée.

Pour les séries des nombres-indices calculés d'après la méthode actuelle (de 1930) et la méthode révisée (de 1940), voir page du présent bulletin.

*) cuisine en plus